

Seminář japonských studií FF MU

Státní závěrečná zkouška bakalářská

Státní závěrečná zkouška bakalářská z oboru „Japanistika“ probíhá písemnou a ústní formou.

Písemná část zkoušky ověřuje znalost psaného japonského jazyka a skládá se ze tří částí – překladu z japonštiny do češtiny (případně slovenštiny), překladu z češtiny do japonštiny a slohové práce na jedno ze zadaných témat. Pro překlad z japonštiny mohou studenti používat slovníky, které připraví zkoušející (k dispozici jsou slovníky znakové a slovníky výkladové). Nejprve student vypracovává překlad, který má za cíl prokázat studentovu schopnost interpretace textu a jeho převodu do cílového jazyka s využitím znalostí gramatických, frazeologických a lexikálních prostředků osvojených během studia. Překlad do češtiny/slovenštiny současně ověřuje schopnost přirozeného a kultivovaného vyjadřování v rodném jazyce. Texty pro překlad z japonštiny a do japonštiny jsou jednotné pro všechny studenty daného termínu zkoušky. Na překlad každého z textů (z japonštiny a z češtiny) je souhrnný časový limit 90 minut.

Po ukončení překladové části následuje samostatná slohová práce v japonském jazyce. Cílem slohové práce je prokázat studentovu schopnost samostatného, uceleného písemného projevu v japonském jazyce s dodržением náležitostí psaného stylu japonštiny. Student má možnost volby tématu ze tří možností zadaných komisí, které explicitně vyznačí ve vypracování. Slohová práce se píše ručně do *genkó jóši* (normovaných listů), její rozsah není stanoven. Na slohovou práci je časový limit 90 minut.

Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Seminář japonských studií

Arna Nováka 1/1, 602 00 Brno, Česká republika
T: +420 549 49 1516, 4087; E: japan@phil.muni.cz, www.phil.muni.cz/japan

V průběhu písemné části jazykové zkoušky smí student opustit učebnu, nesmí však odnášet rozpracované práce a nepřerušuje se mu odpočítávání času. Zpracované překlady a písemná práce se ukládají do státnicového protokolu včetně hodnocení.

Ústní část státní závěrečné zkoušky (která časově následuje část písemnou) je prostředkem, skrze nějž student prokazuje nejen odborné (propedeutické) znalosti nabyté během studia, ale také schopnost vést akademickou debatu na zadané téma. Součástí ústní části závěrečné zkoušky je také ověření úrovně mluveného projevu studenta v japonském jazyce. Tato „**praktická**“ **jazyková část** má následující průběh:

1. Student si losuje zadání pro konverzační část – zadání *role play* a téma pro samostatný přednes. Po vylosování získává *role card* pro vylosovanou konverzační situaci. (Pozn.: Toto losování je následně doplněno losováním otázek z teoretické části)
2. Student provádí přípravu na základě zadání – 20 minut. Lektor se připravuje na *role play* na základě *role card*.
3. Zkouška:
  - a. Student nejprve vede situační konverzaci v japonštině s lektorem (rodilým mluvčím), a to ve formě tzv. *role play* v zadané situaci (**2–3 minuty**). Komise do konverzace nevstupuje. Je-li konverzační situace vyřešena před limitem, *role play* končí a přechází se na další část. V opačném případě je konverzace přerušena komisí po uplynutí třetí minuty.
  - b. Student následně přednese samostatný projev v japonštině na zadané téma (**1–2 minuty**). V případě, že první cca 1 minuta byla uspokojivá, je student komisí přerušen a přechází se na další část. V opačném případě je přerušen po uplynutí druhé minuty.
  - c. Na závěr konverzační části se odehrává „moderovaná“ konverzace mezi lektorem a studentem na komisí (lektorem) stanovené téma, jež studentovi není oznámeno předem (**cca 3 minuty**). Do konverzace mohou vstupovat i jiní členové komise.
4. Po dobu konání zkoušky si členové komise poznamenávají dílčí hodnocení.

Celá praktická ústní jazyková část SZK trvá ne déle než 10 minut.

Po skončení se přechází k **obhajobě bakalářské práce/představení oborové práce**, nebyla-li práce již obhájena v jiném termínu. Student nejdříve krátce představí základní teze a výsledky své práce, načež má možnost reagovat na posudky a na otázky a připomínky členů komise. Pro reakci na posudky má student možnost využívat dopředu připravené poznámky.

„**Teoretická**“ část SZZk se odehrává v češtině nebo slovenštině. Výběr otázek se odehrává na začátku ústní zkoušky formou losování (společně s losováním otázek pro praktickou jazykovou část). Student si vylosuje jednu otázku z oblasti teorie japonského jazyka a japonské literatury, jednu otázku z okruhu japonských dějin a jednu otázku z okruhu všeobecné znalosti japonské kultury. Komise může v rámci každého z vylosovaných okruhů vybranou otázku dále specifikovat. Posléze má student nárok na dvacetiminutovou přípravu (ta zahrnuje i přípravu na praktickou jazykovou část). Za tímto účelem dostane čisté listy papíru s razítkem Semináře japonských studií FF MU, které se po zkoušce archivují do protokolu o státní závěrečné zkoušce.

Na zadané otázky ze tří teoretických okruhů může student odpovídat v libovolném pořadí. Celková doba trvání ústní zkoušky není pevně stanovena, obvykle však nepřekročí 90 minut.

Student má povinnost souběžně s potvrzením o splnění studijních povinností odevzdat na sekretariátě Semináře japonských studií číslovaný seznam četby v rozsahu minimálně 20 knižních titulů. Seznam musí být rozdělen na dvě části: A) „Beletrie“, B) „Odborná literatura“, bibliografické údaje k publikacím musejí odpovídat citačnímu úzu. Tituly uvedené v seznamu četby se mohou v tematické vazbě na otázky zadané během ústní části státní zkoušky stát její součástí.

Písemná a ústní zkouška obvykle neprobíhají ve stejný den, obě části zkoušky je však třeba složit v rámci jednoho a téhož zkuškového období.

Výsledek písemné a ústní zkoušky hodnotí komise některým ze stupňů podle čl. 17 odst. 1 Studijního a zkušebního řádu MU. Zkouška je hodnocena jako celek jedinou známkou.

Další podrobnosti státní bakalářské zkoušky určuje Studijní a zkušební řád MU v aktuálním platném znění.

I. Teorie japonského jazyka a japonská literatura

1. Systém japonského písma

Charakteristika japonského písemného systému; nástin historického vývoje; vývoj *kany*; klasifikace *kandži*; čtení znaků (*on'jomi* vs. *kun'jomi*; *kan'jómí*); specifické užití písma (*atedži*).

2. Foneticko-fonologický systém japonštiny

Obecná charakteristika fonologie; charakteristika fonému na příkladu japonštiny; popis hláskového systému japonštiny; charakteristika japonského slovního přízvuku; způsoby transkripce japonštiny do latinky.

3. Klasifikace slovních druhů

Obecná kritéria pro klasifikaci slovních druhů; *taigen* vs. *jógen*; charakteristika japonských substantiv, adjektiv, sloves; specifické slovní druhy v japonštině (*džodóši*, *rentaiši*, *džoši*, *kandóši*); pojetí slova: *ši* vs. *dži*.

4. Lexikum a pragmatika japonského jazyka

Základní klasifikace japonského lexika; charakteristika *wago*, *kango*, *jógo* (*gairaigo*); *gairaigo* vs. *wasei eigo* vs. *gaikokugo*; mimetická slova v japonštině; slovtvorba v japonštině; vztah lexika k mimojazykovému prostředí.

Zdvořilostní systém japonského jazyka; stylistika (rozdíly mluveného a psaného jazyka); kooperační princip (Grice), zdvořilostní princip (Leech), a jejich projevy v japonském jazyce; obecná charakteristika vztahu jazyka a kultury.

5. Morfosyntax japonského jazyka

Základní charakteristika gramatiky japonštiny; problematika podmětu v japonštině; ohýbání predikativů (*kacujó*); charakteristika partikulí (*džoši*); gramatické kategorie v japonštině (čas, polarita, aspekt); modalita v japonštině; obecná specifika japonského jazyka.

6. Nejstarší literární památky

Příchod písma; nejstarší literární památky (*norito*); nejstarší kroniky (Kodžiki, Nihon šoki, Fudoki); vznik *man'jógany*; *Man'jósú*.

7. Klasická literatura

Historické vymezení; dvorská poezie (Kokin wakašú aj.); čínská poezie *kanši* (Kaifúsó aj.); deníková literatura (Tosa nikki aj.); žánry *monogatari* (Taketori monogatari, Gendži monogatari, Kondžaku monogatari aj.); žánr *zuihicu* (Makura no sóši).

8. Středověká literatura

Historicko-společenský kontext a časové vymezení; žánry *gunki monogatari* (Heike monogatary aj.) a *kagami mono* (Ókagami, Azuma kagami aj.); žánr *zuihicu* (Hódžóki, Curezuregusa); středověká poezie (Šin kokin wakašú, Ogura hjakunin iššu, žánr *renga*); první zlatý věk klasického divadla (*nó*, Kannami, Zeami).

9. Předmoderní literatura

Historicko-společenský a ideový kontext; čajová estetika a poezie *haikai* (Macuo Bašó, Kobajaši Issa, Josa Buson aj.); druhý zlatý věk klasického divadla (Čikamacu Monzaemon); měšťanská próza (Ihara Saikaku), žánr *gesaku* (Ueda Akinari), *jomihon*, sešitová literatura; stručný nástin *kokugaku*.

10. Moderní literatura

Historicko-společenský a ideový kontext; ideové proudy v období Meidži (Fukuzawa Jukiči); odkaz předmoderního období (Izumi Kjóka, Higuči Ičijó); nové proudy v literatuře, realismus (Cubouči Šójó, Futabatei Šimei); romantismus (Mori Ógai, Šimazaki Tóson); *watakuši šósecu* (Sóseki Nacume); předválečné období, neoromantismus (Akutagawa Rjúnosuke, Šiga Naoja, Nagai Kafú, Tanizaki Džun'ičiró); historická novela (Ibuse Masudži, Jošikawa Eidži).

11. Poválečná literatura

Reflexe války; Dazai Osamu; lyrismus Kawabaty Jasunariho; avantgarda (Mišima Jukio, Endó Šúsaku, Abe Kóbó); současné literární tendence (Jošimoto Banana, Murakami Rjú, Murakami Haruki aj.), Óe Kenzaburó.

Doporučená literatura:

- Barešová, I.: *Politeness strategies in cross-cultural perspective*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008.
- Černý, J. – Holeš, J.: *Sémiotika*. Praha: Portál, 2004.
- Hirschová, M.: *Pragmatika v češtině*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006.
- Kato, S.: *A history of Japanese literature (1 – 3)*. Tokyo: Kodansha, 1991.
- Kató, Š.: *Nihon bungaku ši*, (sv. 1 a 2). Tókjó: Čikuma šobó, 1975 a 1980.
- Keene, D.: *Anthology of Japanese literature*. New York: Grove Press, 1955.
- Keene, D.: *Dawn to the west*. Columbia University Press, 1999.
- Keene, D.: *Seeds in the Heart, Japanese Literature from earliest times to the late sixteenth century*. New York: Henry Holt and Comp., 1993.
- Keene, D.: *World within walls (Japanese literature of the pre-modern era), 1600 – 1867*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1976.
- Koike, S.: *Úvod do gramatiky moderní japonštiny*. Brno: Tribun, 2010.
- Kraemerová, A.: *Úvod do japanologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000.
- Krčmová, M.: *Fonetika a fonologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2009.
- Leech, G.: *Principles of pragmatics*. London: Longman, 1983.
- Novák, M.: *Japonská literatura, sv. I*. Praha: SPN, 1989.
- Shibatani, M.: *The languages of Japan*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
- Shirane, H.: *Traces of dreams (Landscape, cultural memory, and the poetry of Bashō)*. Stanford: Stanford University Press, 1998.
- Sýkora, J. – Labus, D.: *Japonsko-český studijní znakový slovník*. Praha: Paseka, 2005.
- Švarcová, Z.: *Japonská literatura 712 – 1868*. Praha: Univerzita Karlova, 2005.
- Varley, P.: *Japanese culture*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 2000.
- Watanabe, M.: *O podstatě japonského jazyka*. Praha: Karolinum, 2000.
- Winkelhöferová, V.: *Slovník japonské literatury*. Praha: Libri, 2008.

II. Japonské dějiny

1. Prehistorické Japonsko a raná historie (do poloviny 6. stol. n. l.)

Osídlování japonských ostrovů; kultura Džómon; kultura Jajoi; kultura mohyl.

2. Období Asuka (552–710) a období Nara (710–794)

Kontinentální vlivy – Korea a Čína, buddhismu; princ Šótoke, reformy Taika; vláda, společnost a kultura v období Nara.

3. Období Heian

Kultura a společnost období Heian; vzestup a úpadek rodu Fudžiwara, systém *insei*; vzestup vojenských vrstev, konflikt Tairů a Minamotů, nastolení šógunátu.

4. Období Kamakura (1185–1333)

Kamakura *bakufu*, rod Hódžó; invaze Mongolů; vyvrácení šógunátu Kamakura; kultura a společnost období Kamakura.

5. Období Ašikaga-Muromači (1333–1568)

Restaurace Kenmu a nástup Ašikagů; Severní a Jižní dynastie; války Ónin a Období válčících knížectví; kultura a společnost období Muromači.

6. Období Azučí-Momojama (1568–1603)

Oda Nobunaga, Tojotomi Hidejoši, Tokugawa Iejasu; kontakty se Západem; nastolení šógunátu Tokugawů; kultura a společnost 16. století.

7. Období Edo (1603–1868)

Bakuhan – šógunát a knížectví *han*; *sakoku*, ekonomika, společnost a kultura období Edo; ekonomická a politická krize šógunátu; tlak Západu, *bakumacu*, restaurace Meidži.

8. Období Meidži a modernizace Japonska (1868–1912)

Nástup císaře Meidži, modernizační reformy; samurajská opozice; vláda oligarchie, Hnutí za svobodu a občanská práva; konflikty s Čínou a Ruskem; kultura a společnost období Meidži.

9. Japonsko v období Taišó a počátek období Šówa (1912–1937)

Demokracie Taišó, politické strany, *zaibacu*; vzestup militarismu, japonská politika v Mandžusku; kultura a společnost 20. a 30. let.

10. 2. světová válka (1937–1945)

Válka v Číně, Osa Berlín-Řím-Tokio; Pearl Harbor a vstup USA do války; válka v Pacifiku; Hirošima a Nagasaki, kapitulace Japonska.

11. Poválečné Japonsko (1945– počátek 21. století)

Okupace a demilitarizace, ústava; „hospodářský zázrak“; politické strany, mezinárodní vztahy, problematika územních sporů; kultura a společnost v poválečném období; bublinová ekonomika a recese, „ztracené desetiletí“, mezinárodní vztahy, politický a společenský vývoj od 90. let do současnosti; otázka homogenity japonského národa – národnostní menšiny, politika jaderné energie, problematika stárnoucí společnosti.

Doporučená literatura:

- Brown, D. M. (ed.): *The Cambridge History of Japan, Volume I*. Cambridge: Cambridge University Press, 1993.
- Duus, P. (ed.): *The Cambridge History of Japan, Volume VI*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988.
- Gordon, A.: *A modern history of Japan. From Tokugawa times to the present*. Oxford: Oxford University Press, 2003.
- Hall, J. W. (ed.): *The Cambridge History of Japan, Volume IV*. Cambridge: Cambridge University Press, 1991.
- Hall, J. W.: *Japan from prehistory to modern times*. Tokio: Charles E. Tuttle Company, 1971.
- Henshall, K.: *A history of Japan: From stone age to superpower*. Palgrave Macmillan, 2004.
- Hilská, V.: *Dějiny a kultura japonského lidu*. Praha: Nakladatelství ČSAV, 1953.
- Jansen, M. (ed.): *The Cambridge History of Japan, Volume V*. Cambridge: Cambridge University Press, 1989.
- Mason, R. H. P. – Caiger, J. G.: *Dějiny Japonska*. Praha: Fighters Publications, 2007.
- Reischauer, E. O. – Craig, A. M.: *Dějiny Japonska*. Praha: Lidové noviny, 2006.
- Sansom, G. B.: *A history of Japan*. Stanford: Stanford University Press, 1957-1963.
- Shively, D. H. – McCullough, W. H. (eds.): *The Cambridge History of Japan, Volume II*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
- Vasiljevová, Z.: *Dějiny Japonska*. Praha: Svoboda, 1986.
- Tipton, E. K.: *Modern Japan: A social and political history*. London, New York: Routledge, 2002.
- Totman, C.: *A history of Japan (Blackwell History of the world)*. Oxford: Blackwell Publishing, 2000.
- Yamamura, K. (ed.): *The Cambridge History of Japan, Volume III*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990.

III. Všeobecná znalost japonské kultury: náboženství, umění, společnost

1. Rané náboženské představy Japonců

Pojetí *kami*, japonská božstva, císařské kroniky a mýty; utváření císařského kultu.

2. Uvedení buddhismu do Japonska

Příchod buddhismu do Japonska; interakce buddhismu a šintó; buddhismus a císařský dvůr; buddhistické školy období Nara; buddhistické sůtry na podporu státu.

3. Náboženství období Heian

Buddhistické školy období Heian; esoterický buddhismus; chrám Enryakuji; koexistence šintó a buddhismu, hnutí *šugendó*, taoismus v Japonsku.

4. Náboženství období Kamakura

Lidový buddhismus období Kamakura, šíření nových škol buddhismu; zenové školy; systém chrámů *gozan*, školy Čisté země, amidismus; Ničiren a jeho učení.

5. Náboženství období Tokugawa

Svatyně Nikkó; neokonfucianismus a etablovaný buddhismus; škola Óbaku; křesťanství v Japonsku.

6. Náboženství v 19. a 20. století

Fenomén náboženských poutí, „turistický“ buddhismus, náboženství v moderní japonské společnosti, angažovaný buddhismus; nová náboženská hnutí: vymezení, terminologie a periodizace; vybrané příklady nových náboženských hnutí.

7. Šintó a politika

Oddělení šintó a buddhismu, státní šintó; šintó a politika po 2. světové válce, svatyně Jasukuni.

8. Estetické koncepty v japonské kultuře

Vývoj a faktory ovlivňující estetické cítění v malbě, keramice, sochařství a architektuře; estetické koncepty *wabi*, *sabi* aj.; sakrální vs. světské výtvarné umění; charakteristika stylů malby *jamatoe*, *bundžinga*, *ukijoe*.

9. *Nihondžinron*, kulturní stereotypy a kategorie japonské kultury

Teorie o japonské národní a kulturní svébytnosti; Ruth Benedict, Nakane Čie, Doi Takeo aj.; kritika *nihondžinron*, *bušidó*, *ganbari*, *giri*, *amae*, *tate šakai*, *senpai – kóhai*, *uči – soto*, role muže a ženy v současné japonské společnosti.

Doporučená literatura:

- Befu, H.: *Hegemony of homogeneity. An anthropological analysis of nihonjinron*. Melbourne: Trans Pacific Press, 2001.
- Benedictová, R.: *Chryzantéma a meč: Vzorče japonské kultury*. Praha: Malvern, 2013.
- Blacker, C. *The catalpa bow: a study of shamanistic practices in Japan*. London: Routledge, 1999.
- Bowring, R.: *The religious traditions of Japan, 500-1600*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- Boháčková L. – Winkelhöferová Z.: *Vějíř a meč*. Praha: Panorama, 1987.
- Breen, J. – Teuween, M.: *Shinto in history: Ways of the kami*. Surrey: Curzon, 2000.
- Breen, J. – Teuween, M.: *A new history of shinto*. Malden, Oxford: Routledge, 2010.
- Collcutt, M. – Jansen, M.: *Svět Japonska: kulturní atlas*. Praha: Knižný klub, 1997.
- Davies, R. J. – Ikeno, O.: *The Japanese mind. Understanding contemporary Japanese culture*. Tokyo: Tuttle Publishing: 2002.
- De Barry, T. – Keene, D. – Tanabe, G. – Varley, P. (eds.) *Sources of Japanese tradition, volume one: From earliest times to 1600*. New York: Columbia University Press, 2002.
- Earhart, B.: *Náboženství Japonska: Mnoho tradic na jedné svaté cestě*. Praha: Prostor, 1998.
- Kasahara, K.: *A History of Japanese Religion*. Tokyo: Kosei Publishing Co., 2001.
- Reader, I.: *Religion in contemporary Japan*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1991.
- Matela, J. – Barešová, I. – Dohnálková, B.: *Japonská kultura*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015.
- Robertson, J. (ed.): *A companion to the anthropology of Japan*. Malden, Oxford: Blackwell Publishing, 2005.
- Swanson, P. L. – Chilson, C.: *Nanzan guide to Japanese religions*. Honolulu: University of Hawaii Press, 2005.
- Tanabe, G.: *Religions of Japan in practice*. Princeton: Princeton University Press, 1999.
- Varley, P.: *Japanese culture*. Honolulu: University of Hawaii Press, 2000.